

ЕЛ ЕБРО

„Овде, са пушком, име твоје помињем и памтим и браним стомак
сиротињски, и браним ти сина.“

Ернандес

Дали смо до сада читаоцу слику операције на Ебру, а сада ћемо је допунити другом која описује чувену битку до које нас је довела операција. Тешко је у неколико редова сажети развој тог догађаја, јер је број тема достојних коментара толики да би за њихово приказивање била потребна читава књига; пошто не би било праведно из избора догађаја из шпанског рата изоставити неки његов значајан аспект, ми ћемо приказати најбитније црте, мотиве и поуке тог тако значајног успеха, и то на најсажетији начин.

х х х

Битка на Ебру била је више него сурова; борба је вођена током три месеца са кратким предасима на копну и без престанка у ваздуху; битка материјала, у којој су учествовале поразном снагом све врсте оружја и борбених средстава изузев гасова; окршај у коме су се наше и непријатељске ударне снаге, савршено организоване и с високим моралом; неравноправна и ужасна борба човека против машине, фортификациских средстава против разарајућих елемената, ваздушних средстава против копнених изобиља против беде, упорности против непопустљивости, одважности против неустрашивости, а такође праведно је рећи, храбрости против храбрости, хероизма против хероизма, јер то је, коначно, ипак била битка Шпанаца против Шпанаца. У њој је наш човек, члан мадридске милиције, дисциплиновани борац код Теруела, већ постао војник, који се туче у оквиру регуларне дисциплиноване војничке организације; команданти од армијских до четних, стављају са успехом на пробу своју компетентност, доказујући у сваком тренутку своју примерну храброст, а војна машинерија, мада још несавршена, али свакако већ ефикасна, извршава свој задатак надахнута патриотским осећањима.

Армије не успевају нити да униште, нити да победе противника: једноставно се боре и то чине са агресивношћу и жестином, уносећи у

своје залагање бујицу страсти, али на крају не односе ни победу ни пораз: прво једна армија осваја део терена; сместа следи против напад који она успева да одбије; током три месеца поражава непријатељске офанзиве и пошто успева да оствари циљ операције, повлачи своја материјална средства и трупе, а да притом не бива ни дезорганизована, нити губи морал. Друга армија, изненађена и потучена, на почетку реагује и узвраћа напад по цену да јој офанзива буде окрњена на другом фронту. Разбија се по пет пута о жилав отпор и на крају дозвољава да противник поново пређе преко реке. Обе стране су се дивљачки истрошиле и обе су постигле свој циљ: републиканска армија обуздава офанзиву која је могла да обезбеди непријатељу ратну надмоћ у Леванту а затим задржава непријатеља како му не би допустила да нападне друге слабије и опасније фронтове; побуњеничке снаге, пошто намеравају да се реље опасности коју ми стварамо на југу Ебра, не одустају од својих намера све док нас не потисну на север реке.

Није било у бици на Ебру, као што су то неки мислили, победе материјалне силе над моралом, јер ова последња није затајила. У ствари, три месеца непрекидне борбе, оскудица у ратној опреми, недостатак средстава сваке врсте, непосредна претња да ће се исцрпсти елементи за изградњу мостова и пресећи везе између две обале, ваздушна и копнена упорност противника, сазнање о непрекидним појачањима која постижу непријатељи, добровољно повлачење које је објавила влада за наше интернационалне борце, па чак ни уверење да се офанзивне тачке гледишта због инфериорности неће моћи да се порази противник, нису били довољни за рушење ратног морала наших бораца, јер то није успело да код наших људи пробуди осећање немоћи које би изазвало морални слом.

Било је потребно да се са нарочитом учесталашћу врши обнављање јединица како би се избегло њихово исцрпљивање; управо су нови људи, у августу као и у новембру, жудно заузимали своја места а да њима није овладала оправдана стрепња коју је могла да изазове опасност или тежина борбе уз оскудна средства. Напротив, носили су у себи амбицију да надмаше својим хероизмом примере оних који су им претходили у боју.

Нису, дакле, материјалне силе тријумфа прегазиле моралне снаге, нити је било моралне надмоћи противника; једноставно је постајала ужасна диспропорција између материјалне снаге противника, с једне стране, и моралне с друге, без које не може да се победи у борби. Али, као и увек, недостајала је снага да задржи освојено. Тако је и битка на Ебру требало да се заврши раније или касније нашим повлачењем. Повлачење које је било предвиђено током првих августовских дана и коме се није прибегло све док то није постало сасвим неизбежно, након три и по месеца.

Пошто је завршена офанзива на Ебру, наш фронт је остао на југу реке, на дужини већој од 30 км; између Фајона и Бенифаљета располагали смо маневарском зоном од 20 км по дубини, затвореном с леђа немирном реком преко које је развучена мрежа понтона која се састојала од јаких пасарела, дрвених мостова од шест и дванаест тона и гвоздених мостова од двадесет и четири тоне носивости. Сем тог, располагало се са дисконтиненталним средствима за пребацивање: чамцима, глисерима, засуницама. Већ се видело да је непријатељска офанзива у Левантеу заустављена. Могло је да дође до снажне реакције али смо веровали да би

противник могао да се задовољи задржавањем нашег новог фронта, како би наставио своја дејства против Валенсије и на неком другом бојишту. Да бисмо се суочили са том реакцијом спремили смо се да пружимо отпор организујући активно нове положаје. Нисмо могли да наставимо офанзиву, јер нисмо смели да исувише ослабимо каталонски фронт, једини са кога смо могли да одбацимо трупе. Није било могуће ни прикупити, ради пружања отпора, превелика средства, јер уколико бисмо били приморани да се вратимо преко реке могла би да наступи катастрофална ситуација. Определили смо се, дакле, за офанзивну борбу.

Али, зашто је било потребно да на Ебру пружимо отпор до крајњих граница наших снага? Већ је речено: тежили смо за двоструким војним и политичким циљем; непријатељ је настојао да нас протера према северу реке и зато, догод смо се одупирали, везивали смо ту његове резерве које није могао да пошаље на друга попришта која су му по материјалним и моралним последицама била од пресудног значаја. Та друга бојишта би можда омогућила победу непријатељу; свакако, на њима бисмо ми имали да се боримо под тежим околностима с обзиром на постојећу исцрпеност, док би на Ебру, чак и када бисмо били приморани да се повучемо на другу обалу наш фронт остао би обезбеђен, покривен реком, тачно онакав какав је био 24. јула.

Пружати отпор значило је, дакле, даље развијати основну идеју која нас је определила за офанзиву. Пружали смо отпор, такође, на политичком плану, како бисмо експлоатисали позитивне моралне ефекте које је маневар донео у иностранству и у земљи и како бисмо добили у времену потребном за побољшање услова у којима смо се борили, реорганизацијом централних јединица и набавком и поделом оружја које се очекивало. Све то могло је да нам обезбеди надмоћ неопходну за победу.

Оно прво, војни циљеви, остварено је након три и по месеца, колико је трајала борба, пошто је пружени отпор надмашио предвиђања; оно друго није могло ни на који начин да се оствари из разлога у које не можемо овде да се упуштамо. Али није то било најгоре. Успех маневра и живавост нашег отпора изазивали су тако изванредан пораст помоћи непријатељу из иностранства, да је неравнотежа у односу снага, која нас је и раније мучила, сада озбиљно повећана.*

* Одломак из необјављене књиге „Херојска Шпанија“ начелника генералштаба шпанске Армије, у преводу Данила Уловичког.